

ימיהם כקדם. אגב, באותו ספר מתואר מסע הציד הפרטי הראשון של דארל. קשתה עליו תמיד, כך הוא אומר שם, פרידתו מן החיות אשר צד והתקשר אליהן ומסירתן לגני-החיות שהומינון. לפיכך החליט לפתוח לו גן-חיות משלו באי ג'רוי, וגן-חיות זה מתנהל עתה כסדרו, ולאחרונה שמענו שנתפרסם ספרו על מסע-הציד שלו באמריקה הלטינית, להעשיר את גן-החיות שלו בבעלי חיים נדירים ההולכים ונכחדים מן העולם. תכלית חייו, מצהיר ג'ראלד דארל, היא לאסוף חיות אלו בשמורה ולחבבן על הבריות. חובבי-הטבע שבארצנו ודאי ישמחו על הספר "חברברי הסואנה", ויברכו על כל תרגום נוסף של ספרי ג'. דארל. אנו ממליצים בכל לב על הספר לילדים ובני נוער.

ט. נ.

ההרריים

שבט לא-ידוע כמעט מצא כאן ביטוי בספרות — יהודים יוצאי כורדיסטן. דומה שהמחבר לא עשה כאן מלאכת-רמיה: דומה שהקדיש זמן לא מעט ללימוד חייהם של יהודי כורדיסטן, על שפתם, מנהגיהם ומה שקוראים ה"מנטליות" שלהם. תיאוריו ניכרים כדבריי-אמת וקונים את אמוננו, עם זה גם אין העלילה מקופחת. אנשים חיים ממלאים את דפי סיפורו של הכפר נטור. כל אחד מהם הוא טיפוס לעצמו — ועם זה גורלם הוא גורל משותף, אנשים פשוטים הם אלה, שעקרו לכאן מתוך אמונה משיחית ונתנסו כאן במשבר בלתי-נימנע הפוקד כל מהגר; מארץ-מוצאם הביאו אתם מושגים המושרשים בהם ומובנים כמו מאלהם, והנה כאן הם מתהפכים משום-מה והמבוכה משתלטת עליהם. אשר לקושי העיקרי — המרת חיים של רוכלים ובעלי-מלאכה בחיי איכרים — הנה כאן דווקא לא נגרם להם משבר לפי שכולם רצו בלב שלם בהמרה זו כשם שרצו לבוא לארץ הזאת. אולם

במובנים אחרים נתערער עליהם עולמם. בעיני הוותיקים יוצאי-אירופה הרי יוצאייהן של ארצות-המזרח הם, כידוע, כמין פראי

חזקה שהאדם אף הוא מין חיה הוא, ובספריו, שהמשעשע שבהם הוא, לדעתנו, "משפחתי ושאר בעלי-חיים" (אגב, בספר זה ימצא הקורא גם תיאור מלבב והומוריסטי של אחיו של ג'ראלד, הוא לורנס דארל בעל "רביעיית אלקסנדריה"). יודע דארל לחשוף את האנושי שבבעל-החיים ואת בעל-החיים שבאנושי — להבדיל אלף הבדלות מן "החיה שבאדם": אדם אופטימי ובעל חוש-הומור כדארל אי-אפשר שיאמין בחיות רעות, ומן-הסתם יתלה את האשם במאכלים רעים, בין לחיה ובין לאדם.

דארל עסק בציד בעלי-חיים בשביל גני-חיות שונים, ואת פרשיות מסע-הציד שלו העלה בספריו הרבים, שקנו להם חסידים בכל העולם. בספר "חברברי הסואנה", שהוא ראשון ספריו שתורגם עברית, מתוארת פרשת מסעו לקאמרון הבריטית בשנת 1949. צירוף נדיר הוא שזואולוג וצייד משוגע לדבר ומספר מחונן שוכנים בכפיפה אחת. לכאורה אנו נוסעים עמו לצוד חיות נדירות ומזרות, כגון עכברים דואים, צפרדעים שעירות, סנאים בעלי קפריזות משוננות, נמיות שובבות ועוד. אבל עם סיום קריאתו של הספר דומה עלינו שהיכרנו לדעת ארץ על יושביה, בכוח פיוטי-סיפורי גדול מעביר המספר נגדנו את גופה הנהדר של הארץ, את הערב הרב והסגוני של יושביה, אפיים ומנהגיהם, ועל הכל מתנוססת דמותו האצילה, הערמומית והמלבבת של הפון של באפוט. הוא מנהיג ילידי-המקום, שדארל נתחבב עליו מאוד ונעשה ידידו הקרוב, ידיד לשמחות ולבילוי בניעימים. הפון הוא בלי ספק החיה המעניינת והמשעשעת ביותר שבספר. קוראי הספר הזה, שכמונו התעצבו אל לבם כשהגיעה שעת הפרידה מן הפון, אולי ישמחו כמונו לדעת שבספר "גן-חיות במטעני" (A Zoo In My Luggage) מספר דארל את פרשת שיבתו אל באפוט לאחר שמונה שנים, ופגישתו עם הפון, וכיצד חידשו

ג'ראלד דארל: חברברי הסואנה; מאנג' לית: אמציה טורת; עם עובד / ספריה לעם.

1962; 216 עמ'.

מבוגרים. זהו ספר על אנשים יהודים, היודים עים מפנימה באו לארץ־ישראל, מתקשרים בפשטות אל כפרם ואדמתם, עם שהם מנסים לשמור על עצמיותם וללחום עליה. אפשר מאד שבמשך הדורות יפסידו במלחמה זו; על־כל־פנים אין הם מן המוותרים על־נקלה.

פה־ושם רמת הסיפור מתעלה מאד. למשל, כך הוא בתיאור קבורת החללים, בדידותו של יעקב בצבא, או „רומן־הגנל שלא בא לידי ביטוי מעולם בין איסלאה לקליגר. לעומת זאת פוגמת קצת השתדלות זו לדבר בשפתם של יוצאי כורדיסטן — שפעמים היא הופכת את הסיפור לכמין מילון. ולטעמי — אף שימוש זה בהד העוגה מן ההרים לעתים מזומנות פגם הוא. אף כי אין ספק כי אכן היה שם הד שהרי דרכם של הרים שהם מחזירים הד לקולות, אך למה להזכיר זאת דווקא במקומות הדראמטיים? עם זאת, שני פגמים קטנים אלה אין בהם לגרוע מזון הסיפור. ראייתו הפכה של יוסף ארליך וגישתו לבעיות הפרוזאיות, כביכול, מעוררות רצון לראות עוד ועוד מפרי־עטו.

מול חרב

סיפורו של יוסף אריכא על אותו נושא, „סנחריב ביהודה“, זכה לבקורת חיובית ואף להצלחה, כמדומה, על כן עמד והוציאו בצורת מחזה. אנו אין חלקנו עם המתל־הבים מן הסיפור ולא נוכל לומר כי פרי המחזות נראה לנו ראוי לשם מחזה.

זהו הזיון רחבי־יריעה ורב־משתתפים. שפתו נשגבה מאד; אשר להתפתחות פנימית או לאמת פסיכולוגית — אין כפיפתן כפיפתה של יצירה זו; עלילתו — תכני חצו סנחריב וקורותיה של אותה פלישה, המסופרות ביתר־כשרון ובפחות מלל בספרי הנביאים; הטון השלט בו הוא סופרלאטיבי ביותר, והסך־הכל נראה לנו מגוחך, לפחות.

מחזה זה, השופע פאתוס ומליצה ונאמן להיסטוריה, מזכיר לי מאד אותם מחזות היסטוריים שהיינו רגילים לראותם — שלא בטובתנו — בחוגים דראמטיים ובהצגות־

אדם או תינוקות שיש ללמדם ארחות־חיים מאל־ף עד תי״ו. הנוקשות, חוסר־הרגישות והבטחון בעליונות „תרבות המערב“ אצל הניכוי עירות פולין ורוסיה או ילידי פתח־תקווה ותל־אביב מביאים כאן לידי חיכוכים שונים ומשונים: ההרריים מכורדיסטן כולם אנשים מלומדי גשק ורגילים בו, והנה באים נערים צעירים ומתימרים לשמור על רכושם תחתיהם — ואפילו מנסים ללמד שימוש ברובה... גשים זרות מתערבות בחיי המשפחה שלהם, המורה המלמד את ילדיהם מרחיק קם מעל האבות, והמדריך הזר כופה עליהם את דעותיו ומנהיגו בלי לשאול את פיהם, כאילו היו תינוקות.

במלחמה הלא־מודעת על נפש התרבות והמסורת שהביאו אתם מול הזרות המתנשאת מתאחדים ההרריים בשתיקה נגד הזרים דורשי־טובתם. אלא שאחדות זו אינה שלמה בגלל הריב בין ה„חמולות“ ובחומת המסורת והתרבות נבעות פרצות: גשים מתקוממות נגד עריצות הבעל, נער שחור מן הצבא מביא אתו מנהגים חדשים. בסופו של דבר יהיה גם על העקשנים שבשבט פטריארכלי זה לומר אמן אחרי החידושים הזרים. בהמשך הדברים מתרגלים ההרריים מעט־מעט למדריכיהם, שהיה לב המדריכים אינו רע עליהם וכוונותיהם הטובות, עם מעשיהם המועילים, פעמים שהם רוכשים את לב בני־חסותם וגוברים על רגישותם. קורה גם שהמדריך מגלה הבנה ללב ההרריים: בשעה שהם קוברים את החללים, החכם קורא „צידוק הדין“, המלווים מטילים רגבי עפר על הקבר והכל מלא שתיקה וזעמת — מנסה המורה חסר־החוש לשאת הספר, ואילו המדריך מונע זאת ממנו: „שרגא הסתכל בו ואמר חרש: דום“.

זהו סיפור־אמת על עליה. לא חיקוי לסיפורי־מהגרים שאין להם קשרי־גפש לארץ־הגיה־רתם; לא ספר של „ציונות“, הרואה משום־מה ברכה בהמרת מנהגיהם של אנשים

• יוסף ארליך: ההרריים; תירגם מכ״י אירי: א. ד. שפיר; עם עובד / ספריה לעם, 1961; 168 עמודים.